

Škola za cestovni promet

Zagreb, trg J.F.Kennedyja 8

POSLOVANJE PODUZEĆA U CESTOVNOM PROMETU

NASTAVNO PISMO

za

4. razred zanimanja tehničar cestovnog prometa

Vesna Dumančić, dipl.oec.

Zagreb, 2018

SADRŽAJ

1.Pojam financija	3
2.Monetarna i financijska politika	3
3.Financijsko tržište	6
4.Financiranje posla	8
5.Pojam novca	9
6. Funkcije novca	10
7.Novčani sustav	12
8.Tržište kapitala	17
9. Suvremeni novac	29
10. Platni promet	32
11. Krediti	39
12.Vrijednosni papiri	43
13.Međunarodne novčarske institucije	59

1. POJAM FINANCIJA

Značenje pojma financija

1. Financije kao novčano sredstvo – novac. Novac kao sredstvo razmjene omogućuje čin kupnje i čin prodaje. Novac je posrednik u prometu roba i usluga. Novac kao sredstvo plaćanja omogućuje podmirenje obveza. Omogućuje prijenos kupovne moći s vjerovnika na dužnika.

2. Financije kao državni prihodi i rashodi – državni proračun

Državni proračun je cjelokupno novčano poslovanje jedne države. Proračunom država utječe na gospodarske tijekove i na ponašanje gospodarskih subjekata prema investicijama, štednji, zapošljavanju i drugo. Proračun je zakonski akt kojim neko predstavničko tijelo i izvršno tijelo vlasti (Vlada RH) utvrđuje prihode i rashode jedne proračunske godine, radi funkcioniranja države.

3. Financije kao naučna disciplina - koja izučava novac

Novčarstvo je znanstvena disciplina koja istražuje i proučava novac i njihove učinke, novčane institucije i novčarske sustave. Novčarstvo je u posebnoj skrbi države koja određuje: novčani sustav, novčarsku jedinicu, opticaj novca, emisiju novca ...

Mikrofinancije proučavaju probleme financiranja privrednih subjekata:

-bankarstvo

-osiguranje

-poslovne financije (transformacija novca = novac-materijal-proizvodnja-roba- novac
 $n_1 \geq n$)

Makrofinancije proučavaju probleme financija sa stanovišta društva kao cjeline:

-javne financije

-monetarne financije

2. MONETARNA I FINANCIJSKA POLITIKA

Monetarna politika podrazumijeva korištenje novca kao sredstva (uz druga) za utjecaj na gospodarsku aktivnost .

- razvoj

- stabilnost

Središnja banka je institucija odgovorna za vođenje monetarne politike.

Cilj(evi) monetarne politike:

- stabilnost cijena
- neinflatorni rast

Osnovne ciljeve monetarne politike treba specificirati u zakonima te javno objaviti i protumačiti tako da javnost:

- jača razumijevanje o tome što se želi postići
- omogućava artikuliranje vlastitog izbora instrumenata monetarne politike
- s ciljem ostvarivanja uspješne monetarne politike

Monetarni suverenitet u suvremenim uvjetima (euroizacija, dolarizacija) znači napuštanje nacionalnog monetarnog suvereniteta što nameće neka važna pitanja kao:

- a) što se time dobiva, a što gubi ?
- b) koliki su troškovi takve aktivnosti i za koga je ovakva promjena prihvatljiva te
- c) koji oblik napuštanja monetarnog suvereniteta izabrati.

Prednosti napuštanja monetarnog suvereniteta i uvođenje strane valute su:

1. stabilnost tečaja i cijena
2. sigurnost za investitore
3. transparentnost i veća gospodarska otvorenost
4. niži transakcijski troškovi.

Nedostaci napuštanja vlastitog (nacionalnog) suvereniteta su:

1. gubljenje nacionalnog monetarnog suvereniteta u cijelosti (ne postoji središnja banka, ne postoji vlastita monetarna politika)
2. gubitak emisijske dobiti
3. gubi se utjecaj monetarne politike na realnu ekonomiju

Financijski sustav je derivat ekonomskog sustava sa konstitutivnim elementima:

1. financijski instrumenti
2. financijsko tržište
3. financijske institucije

Financijska(e) politika(e) podrazumijevaju regulaciju financijskih i platnih sustava uključujući tržišta i institucije te nadzor nad njima, a u cilju promicanja financijske stabilnosti, tržišne djelotvornosti te zaštite imovine klijenata i korisnika.

Funkcije financijskih politika su.:

- štednja
- bogatstvo
- likvidnost
- kredit
- plaćanje
- rizik

Ciljevi financijske politike su jačanje međunarodnog monetarnog i financijskog sustava.

Financijske agencije – tijela odgovorna za reguliranje financijskih i platnih sustava uključujući tržišta i institucije i nadzor nad njima s ciljem

- promicanja financijske stabilnosti
- zaštite imovine klijenata i korisnika

Financijska politika uključuje:

1.novčarsku politiku

2.monetarnu politiku

3.deviznu politiku

1.novčarska politika:

- utječe na cijene proizvoda i usluga
- u nadležnosti države koja utječe na količinu novca u opticaju, vrijednost novca i kredite

Ciljevi novčarske politike:

- stabilne cijene na domaćem tržištu
- uravnoteženost platne bilance
- puna zaposlenost

2. monetarna politika

- omogućuje ostvarivanje novčane politike

- provodi ju Hrvatska narodna banka
- HNB određuje mjere i instrumente za reguliranje kredita, aktivnosti banaka i količine novca

Narodna banka ostvaruje monetarnu politiku:

- politikom otvorenog tržišta - kupnja i prodaja domaćih i inozemnih vrijednosnih papira
- odobravanjem kratkoročnih kredita solventnim bankama
- politikom obveznih rezervi
- kupnjom i prodajom deviza

3. devizna politika_

- deviznu politiku provodi HNB

Ostvaruje ju:

- donošenjem propisa o kupnji i prodaji deviza na deviznom tržištu
- određivanjem tečaja domaće valute
- reguliranje kreditnih odnosa i platnog prometa s inozemstvom
- kontrolom deviznog poslovanja

3. FINANCIJSKO TRŽIŠTE

Tržište je naziv za ekonomski prostor na kojemu se susreću ponuda i potražnja za bilo kojim dobrom. Financijsko tržište je zajednički naziv za sva specijalizirana međusobno povezana tržišta na području neke zemlje na kojima se zbiva ponuda i potražnja za različitim financijskim instrumentima. Financijsko tržište se ne razlikuje puno od ostalih, no predmet kupoprodaje na njemu je specifičan. Financijsko tržište čine osobe, financijski instrumenti, tokovi i tehnike koji na posebnim mjestima omogućavaju razmjenu novčanih viškova i manjkova (novca, kapitala, deviza) i određuju cijene po kojima se ta razmjena odvija. Financijsko tržište je skup odnosa ponude i potražnje financijskih sredstava visokog stupnja likvidnosti, koja se nude i traže na kratki, srednji i dugi rok, a pri čemu se formira kamatna stopa kao izraz cijene njihova korištenja. Financijsko tržište sastoji se od tržišta novca i tržišta kapitala.

Financijsko tržište dijelimo na : 1. novčano tržište 2. tržište kapitala 3. devizno tržište

1. Novčano tržište

- opskrbljivanje banaka novcem,

- trguje se novcem i kratkoročnim vrijednosnim papirima
- međubankovno tržište (interbank market)

2.Tržište kapitala

Osnovni zadatak:

- prikupljanje sredstava za razvoj
- trguje se dugoročnim vrijednosnicama

3.Devizno tržište

Na deviznom tržištu se prema utvrđenim pravilima trguje stranim valutama, odnosno devizama.

Osnovni zadatak:

- opskrbiti sudionike stranim sredstvima plaćanja za plaćanja uvoza
- trguje se prema utvrđenom tečaju (formira se pod utjecajem ponude i potražnje).
- odrediti tečaj, a tečaj je cijena jedne jedinice strane valute izražena brojem jedinica domaće valute

Preduvjeti postojanja financijskog tržišta:

- 1.Održavanje realne vrijednosti nacionalne valute
- 2.Rentabilnost poslovanja
 $R = \text{probitak} / \text{uložena glavica}$
- 3.Likvidnost – tekućim računima podmirujemo tekuće obveze
- 4.Sigurnost poslovanja
5. Rast BDP

Važni pokazatelji gospodarskog rasta su BDP, postotak nezaposlenih, ukupan inozemni dug te razina inflacije u državi. Danas oko 60 posto ukupnog hrvatskog BDP-a čini uslužni sektor – turizam, trgovina, telekomunikacijske usluge, a industrijski sektor koji donosi oko trećinu BDP-a, poljoprivreda daje nešto manje od 10 posto hrvatskog BDP-a. Veliki je problem nerazmjer između uvoza i izvoza. U sadašnjim lošim gospodarskim prilikama imperativ je obnoviti proizvodnju. Što znači obnoviti proizvodnju i osigurati razvoj gospodarstva? Obnova proizvodnje i razvoj gospodarstva znači:

- 1.Autonomnost monetarne i kreditne politike
- 2.Stabilan tečaj nacionalne valute
- 3.Postojanje deviznih rezervi
- 4.Borba protiv inflacije
- 5.Jače otvaranje prema svjetskom tržištu

6.Razvijeno financijsko tržište

7.Autonomnost poduzeća

4. FINANCIRANJE POSLA

Financiranje posla odvija se u nekoliko važnih koraka a to su:

I Vrednovanje ideja za poslovnu akciju

1.Ideja je rođena!!

Motiv: egzistencija, probitak, samostalnost!

Izvori ideja: okolina, hobi, ulica, knjiga, novine...

Poduzetnička inicijativa: minimalizirati trošak, maksimalizirati probitak!

II Izrada idejne kalkulacije

Ukupan prihod = vrijednost stečena u poslu

- Troškovi proizvodnje

- Amortizacija

-Administrativni troškovi

=Probitak, novostvorena vrijednost, vrijednost koja ostaje vlasniku glavnice

Ponovi pojmove:

Prihod = vrijednost stečena u poslu

Rashod = davanja koja su uvjet ostvarivanja biznisa

Profit = vrsta dohotka koja se dobije odbijanjem svih troškova od ukupnog prihoda

Amortizacija=postupak smanjivanja vrijednosti fiksne imovine

Tekuća imovina=stvari,prava i novac koji se jednokratnom uporabom troše

Fiksna imovina=stvari,prava i novac čija vrijednost se postupno prenosi na nove proizvode, a amortiziraju se u razdoblju duljem od jedne godine

III Mogući izvori financiranja posla

1. Fiksna, materijalna imovina poduzetnika

-vlastita glavnica poduzetnika

2. Slobodna financijska sredstva poduzetnika
 - štednja na računu banke
 - poduzetnikove vrijednosnice (zalog za dobivanje kredita)
3. Krediti poslovnih banaka
4. Partnerstvo - udruživanje dviju ili više osoba u svrhu postizanja cilja
5. Krediti nebankovnih financijskih institucija , ministarstva, osiguravajuća društva, mirovinski fondovi i dr. fondovi

IV Planiranje posla

- planiranje proizvoda i usluga koji na temelju učinjene kalkulacije obećavaju planirani probitak
- osiguravanje: a) fiksne imovine b) tekuće imovine

5. POJAM NOVCA

Uvjeti pojave novca:

- privatno vlasništvo
- proizvodnja viška vrijednosti

Mjesto pojave novca

- Mezopotamija
- Perzija

Mjesta suvremenog bankarstva:

- Engleska – London City
- SAD – Wall Street
- Japan - Tokio

Oblici novca kroz povijest:

- prirodni novac

- (žito, platno, stoka)
- kovani novac
(Au, Ag, Cu)
 - banknota, prve novčanice
 - novčanice,
kovanice, bankarski novac

Pojam novca

Novac je roba kojim se može kupiti svaka druga roba

Novac je medijum koji iskazuje cijene

Njime se podmiruju dugovi

Novac je opće sredstvo razmjene

Novac je mjerilo cijena

Sredstvo razmjene, štednje, posudbe

Je stroj u službi gospodarstva

Je zakonsko sredstvo plaćanja

Osobine novca:

Prihvatljivost

Rijetkost

Prepoznatljivost

Djeljivost

Stabilnost

Homogenost

Prenosivost

Trajnost

6. FUNKCIJE NOVCA

Novac ima više različitih funkcija, a najvažnije su, novac kao:

1. mjera vrijednosti

2. sredstvo razmjene

3. platežno sredstvo

4. novac u funkciji zalihe

5.svjetski novac

1. Mjera vrijednosti:

Novac je mjera vrijednosti određena odnosom ponude i potražnje te robe. Funkcija novca kao mjera vrijednosti prilično je važan jer se pojedine vrste robe na različitim mjestima ne moraju uvijek mijenjati po istoj cijeni. Ova funkcija očituje se u određivanju cijena roba i usluga. Novčani izraz vrijednosti robe naziva se cijenom robe. Ta je funkcija novca neminovna za početak bilo koje trgovine, jer najprije valja utvrditi cijenu roba ili usluge, a potom dolazi do razmjene novca, robe i usluge.

2. Sredstvo razmjene:

Novac je sredstvo razmjene i omogućuje razmjenu robe za određenu količinu novca, kojim se može kupiti neka druga roba.

Novac je u funkciji sredstva razmjene neposredno vidljiv jer se izravno pojavljuje u svakoj transakciji.

U razvijenim gospodarskim sustavima novac kojim se plaća rijetko je gotovina.

Sustav platnog prometa u svakoj je državi posebno važan za učinkovitost gospodarstva.

3. Novac kao platežno sredstvo

Novac je plaćevno sredstvo za podmirivanje obveza u gospodarstvu i izvan njega. Plaćanje se može obaviti gotovinski i bezgotovinski. U modernim gospodarstvima se vremenski razdvajaju vrijeme otuđivanja robe i /ili izvršenje usluge i plaćanje dogovorene cijene za tu robu / uslugu. Tako novac pristiže vjerovniku tek nakon određenog vremenskog roka te ga on tijekom tog roka može trošiti i za druga plaćanja. Radi se o tzv. kreditnom ili bankarskom novcu. U praksi obveza kasnijeg plaćanja za preuzetu robu može se potvrditi i izdavanjem *mjenice*.

4. Novac u funkciji zalihe - sredstvo pričuve i uglavničenja vrijednosti:

Novac je sredstvo zalihe (pričuve) samo onda kada vlasnici novca imaju višak koji ne žele i ne moraju odmah potrošiti za plaćanje. Zalihe novca stavljaju se tada u banke jer

im banke daju kamate na novac i tako čuvaju njegovu vrijednost. Istodobno banke tako prikupljen novac plasiraju kao raspoloživ kapital gospodarstvu. U novije vrijeme se višak slobodnog novca ulaže u različite tvrtke, fondove, dionička društva koja svojim ulagačima donose veći interes (količinu novca) no kamate u bankama.

Kamata je u prometu novcem naknada za njegovo korištenje te se može uočiti da je to cijena novca na određenom tržištu. U suvremenim gospodarstvima država utječe na financijsko tržište visinom kamatne stope.

5. Svjetski novac:

U međunarodnoj razmjeni novac također obavlja svoje funkcije jer prati robne tijekove ili je sam predmetom transakcija. Globalizacijom i razvojem međunarodne trgovine postoji svjetski novac i kao mjera vrijednosti i kao sredstvo razmjene i kao platežno sredstvo i kao zaliha blaga. Svjetskim novcem se podrazumjevaju one valute koje imaju vanjsku konvertibilnost, ali tek 16 zemalja posjeduje vanjsku i unutarnju konvertibilnost. Novac koji je prihvaćen u međunarodnom prometu je *konvertibilan* jer se može mijenjati za bilo koju valutu.

7. NOVČANI SUSTAV

Pojam novčanoga sustava

Prvo pod novčanim sustavom misli se na odnos koje uspostavljaju gospodarski i negospodarski čimbenici i na pravila koja primjenjuju kad obavljaju neke činidbe u svezi s novcem.

Drugo, pod novčanim sustavom razumijevaju se novčane transakcije, poslovi i institucije prisutni u međusobnoj povezanosti u novčarstvu.

Treće, pojmom novčani sustav označuje se gospodarski odnosi u sferi novčarstva u određenoj državi, odnosno u međunarodnom prostoru.

Subjekti novčanog sustava

Subjektima novčanoga sustava smatraju se nositelji novčarskih činidba. Oni

međusobno posreduju novcem i pritom se ponašaju sukladno običajima ili reguliranim pravilima. U subjekte novčanoga sustava ubrajamo: pučanstvo (pojedince i skupine), poduzetnike, novčarske institucije i državu.

Pučanstvo je svakodnevno u neposrednim ili posrednim odnosima s novcem. Ljudi kupuju, prodaju, plaćaju, pozajmljuju i obavljaju brojne druge činidbe u vezi s novcem.

Slično je u slučaju poduzetnika. Oni djelomično postavljaju neposredne odnose, a djelomično posredne, preko novčarskih posrednika, koji im pružaju usluge i za njih naplaćuju naknadu.

Novčarske institucije pučanstvu i poduzetnicima pružaju usluge posredovanja u podmirivanju njihovih obveza, ali i same su aktivni čimbenici. Kupuju i prodaju vrijednosnice, daju kredite, posreduju i primaju novac na pohranu (depozit) i obavljaju brojne druge aktivnosti u svezi s novcem.

Novčarske institucije su raznovrsne banke, osiguravajući zavodi zaklade za osiguranje od različitih rizika, burze za posredovanje u kupoprodaji vrijednosnica, državni proračun i pošte.

Država se u novčanom sustavu pojavljuje na dva načina. Ona, kao i svaki drugi subjekt, podmiruje svoje obveze i plaća usluge poduzetnicima.

-za podmirivanje svojih obveza ubire prihode i njima podmiruje rashode. Prihode ubire, primjerice porezima, a rashodi su raznovrsnih namjena (školstvo, zdravstvo, obrana).

-usto, država se pojavljuje i kao regulator novčanoga sustava. Zakonima i drugim propisima konstituirala novčani sustav i utvrđuje njegova pravila.

Institucije novčanoga sustava

Novčarske institucije su trgovačka društva koja se bave novčarskim činidbama kao profesionalnom djelatnošću. Kao što se u različitim gospodarskim djelatnostima pojedini poduzetnici ili gospodarski subjekti specijaliziraju za proizvodnju određenih dobara, tako se u novčanom sustavu novcem i transakcijama s novcem bave specijalizirane institucije.

To su banke i drugi novčarski posrednici, koji su stručno i tehnički opremljeni za bavljenje novčarskom djelatnošću.

Institucije su novčanog sustava banke, burze za promet vrijednosnicama, osiguravajući i reosiguravajući zavodi, institucije mirovinskog osiguranja, državni proračun i pošte.

NOVČANI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE

Temeljna načela hrvatskog novčarskog sustava utvrđena su Ustavom Republike Hrvatske. To su načela jedinstva i nedjeljivosti – hrvatski državni teritorij je jedinstven prostor na kojemu vrijede jednaka pravila za subjekte novčarskog sustava; načela privatnog vlasništva, načelo poduzetničkih i tržišnih sloboda. Hrvatski sabor regulira hrvatski novčarski sustav jer donosi sve zakonske akte kao npr. Zakon o HNB, Zakon o deviznom poslovanju, Zakon o platnom prometu, Zakon o bankama, Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima. Pod zakonske akte donose HNB i Ministarstvo financija.

Javne ustanove hrvatskog novčarskog sustava možemo podijeliti u tri kategorije:

1. središnje ustanove – Hrvatska narodna banka (HNB) i Ministarstvo Financija
2. nadzorne ustanove – Državna revizija, Financijska policija i Ured za sprečavanje pranja novca
3. uslužne ustanove – Financijska agencija (FINA)

Hrvatska narodna banka - HNB

Hrvatska narodna banka je središnja banka RH. Nju osniva Hrvatski sabor radi izgradnje i ustroja novčarskog sustava zemlje te njegove kontrole. HNB kontrolira novčanu masu i osigurava stabilnost hrvatske kune, ustrojava i nadzire novčarski sustav zemlje i njegove subjekte te vodi poslove u svezi s međunarodnom monetarnom suradnjom.

HNB je neovisna o političkoj vlasti u Republici Hrvatskoj. HNB odgovorni su jedino Hrvatskom saboru i hrvatskoj javnosti.

Ustav Republike Hrvatske 1990.god.tumači zadatke i odgovornost HNB

Zadaci Hrvatske Narodne Banke:

- 1.utvrđuje količinu novca u optjecaj i izdaje novčanice i kovanice
- 2.potiče likvidnost banaka
- 3.određuje obvezne rezerve poslovnih banaka kod HNB
- 4.čuva sredstva proračuna
- 5.obavlja poslove za Republiku Hrvatsku
- 6.regulira emisiju kredita
- 7.kontrolira rad banaka
- 8.izdaje i povlači blagajničke zapise
- 9.kontrolira uvjete za osnivanje poslovnih banaka i izdaje dozvolu
- 10.kontrolira devizno poslovanje

Hrvatska Narodna Banka odgovorna je:

- 1.za stabilnost valute
- 2.za opću likvidnost plaćanja
- 3.za rad Saboru RH, jer ostvaruje prihode i rashode. Višak prihoda nad rashodima je prihod državnog proračuna, a višak rashoda nad prihodima HNB-a pokriva iz fonda posebne rezerve.

Ministarstvo financija

Ministarstvo financija je organ državne uprave (izvršne vlasti) čija je primarna zadaća voditi račun o prihodima i rashodima države. Plan državnih prihoda i rashoda naziva se državni proračun. Proračun se izrađuje za svaku godinu i donosi ga Sabor. U njemu su točno popisani svi prihodi od poreza, carine, upravne pristojbe, trošarine ..., ali isto tako i izdaci svim korisnicima proračuna za školstvo, za zdravstvo, za socijalnu skrb... Sva tijela državne uprave dužna su poslovati u skladu s državnim proračunom.

Financijska agencija – FINA

Financijska agencija je vodeća hrvatska tvrtka na području financijskog posredovanja.

Povijest

Financijska agencija pod ovim imenom djeluje od siječnja 2002. godine, ali iza sebe ima polustoljetnu poslovnu tradiciju. Nasljednica je Zavoda za platni promet (ZAP), odnosno još starije Službe društvenog knjigovodstva (SDK).

Iz Službe društvenog knjigovodstva, koja je u bivšoj državi imala isključivo pravo obavljati transakcije platnog prometa u tuzemstvu, 1993. prerasta u Zavod za platni promet.

ZAP se usavršavala u tehnološkom i organizacijskom smislu zadržavajući monopol na području platnog prometa sve do 2002. godine. Više od 500.000 transakcija dnevno obrađenih u realnom vremenu, iznimno visok stupanj zadovoljstva klijenata i izrazito pozitivne ocjene domaćih i inozemnih institucija, doprinijeli su da ZAP stekne vrhunsku reputaciju na financijskom tržištu.

Početkom 2002. godine donesen je Zakon o Financijskoj agenciji, kojom ta institucija u vlasništvu države nasljeđuje prava, obveze i imovinu bivšeg ZAP-a, nastavljajući u tržišnom okruženju oblikovati svoju poslovnu politiku, bez monopolističke pozicije.

Prednosti

Nacionalna pokrivenost, informatički sustav isproban na najzahtjevnijim poslovima od nacionalne važnosti te visoka profesionalna razina stručnih timova

Poslovi

- otvaranje i vođenje računa klijenata, vođenje registra računa klijenata, primitak i provjera ispravnosti naloga za plaćanje, obrada podataka iz naloga za plaćanje,
- obavljanje uplata i isplata gotova novca,
knjiženje platnih transakcija na računima

- slanje i primitak platnih transakcija u sustave za obračun međubankovnih plaćanja,

- vođenje evidencije o redosljedu plaćanja te drugih propisanih evidencija,

- izvješćivanje klijenata, pohrana i čuvanje dokumentacije s podacima o platnom prometu.

Misija

Svaka će FINA-ina poslovnica nuditi individualizirane financijske i administrativne usluge, bez obzira koliko one male bile, pri čemu će se svakom klijentu pokloniti jednaka pažnja, jer u FINA-i male stvari puno znače.

Vizija

FINA će postati općeprihvaćeni hrvatski pružatelj usluga, zadovoljavajući svakodnevne potrebe svakoga pojedinog klijenta obavljanjem transakcija, pružanjem informacija i elektroničkih servisa kakve ne pruža nijedno drugo trgovačko-

8. TRŽIŠTE KAPITALA

Poslove s vrijednosnim papirima u RH mogu obavljati ovlaštena društva - brokerska društva i društva banke - koja su za obavljanje tih poslova dobila dozvolu od Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga i upisala ih kao djelatnost u sudski registar.

Brokersko društvo je društvo s ograničenom odgovornošću ili dioničko društvo, sa sjedištem u RH, čija jedina djelatnost mogu biti poslovi s vrijednosnim papirima. O visini temeljnog kapitala ovisi vrsta poslova koje mogu obavljati brokerska društva. Brokersko društvo može osnovati podružnicu u inozemstvu radi obavljanja poslova s vrijednosnim papirima sukladno propisima zemlje u kojoj namjerava obavljati djelatnost.

Inozemna brokerska društva ovlaštena za obavljanje poslova s vrijednosnim papirima, mogu u RH osnovati podružnicu na temelju dozvole Agencije.

Banka može obavljati poslove s vrijednosnim papirima za koje dobije dozvolu Agencije, a obavljanje tih poslova obavezna je ustrojstveno, organizacijski i računovodstveno odijeliti od svojih ostalih poslova. Banka može poslove s vrijednosnim papirima obavljati posredstvom brokerske kuće u njezinom vlasništvu (smije imati dionice ili poslovne udjele samo u jednoj brokerskoj kući) .

Banke obavljaju poslove skrbništva nad vrijednosnim papirima temeljem odobrenja za obavljanje tih poslova.

Vrijednosnim papirima organizirano se trguje na burzama i na uređenim javnim

tržištima, koja se osnivaju radi stvaranja uvjeta za povezivanje ponude i potražnje vrijednosnih papira, a na temelju dozvole nadzornog tijela.

Središnja depozitarna agencija (SDA) je pravna osoba ovlaštena za obavljanje poslova depozitorija nematerijaliziranih vrijednosnih papira i poslova prijetoja i namire sklopljenih pravnih poslova s tim papirima. Obavezna je formirati jamstveni fond koji čine uplate njenih članova koji koriste usluge prijetoja i namire.

INVESTICIJSKI FONDOVI

Društvo za upravljanje investicijskim fondom osniva se u obliku društva s ograničenom odgovornošću ili dioničkog društva, kojem je predmet poslovanja isključivo osnivanje i upravljanje investicijskim fondom, odnosno ulaganje novčanih sredstava u vlastito ime i za račun dioničara zatvorenih investicijskih fondova te obavljanje drugih poslova sukladno Zakonu o investicijskim fondovima. Ukoliko društvo u roku od jedne godine od izdanja odobrenja za upravljanje fondom ne osnuje fond, prestaje vrijediti odobrenje za poslovanje. Društvo mora uspostaviti sustav upravljanja rizicima koji u svako doba omogućuje mjerenje i praćenje rizičnosti pojedinih instrumenata u portfelju kao i ukupnoga portfelja fonda.

MIROVINSKI FONDOVI

Sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj uređen je na tri stupa, a njegova primjena počela 1. siječnja 2002. godine:

1. obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti (I stup);
2. obvezno mirovinsko osiguranje za starost na temelju individualne kapitalizirane štednje (II stup);
3. dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (III stup).

Mirovinski fond (obvezni ili dobrovoljni) je fond posebne vrste, odnosno zasebna imovina bez pravne osobnosti koji se osniva radi prikupljanja novčanih sredstava uplaćivanjem doprinosa članova fonda i ulaganja tih sredstava sa svrhom povećanja vrijednosti imovine fonda radi osiguranja isplate mirovinskih davanja članovima tog fonda.

Mirovinski fond osniva i njime upravlja mirovinsko društvo, osnovano u pravnom obliku dioničkog društva ili društva s ograničenom odgovornošću.

Najniži temeljni kapital obveznog mirovinskog društva iznosi 40 milijuna kuna, a dobrovoljnog mirovinskog društva 15 milijuna kuna.

Svako mirovinsko društvo mora izabrati banku skrbnika kojoj će povjeriti imovinu fonda i s kojom će sklopiti ugovor o čuvanju imovine. Imovina fonda vodi se u banci skrbniku na posebnom računu. Imovina mirovinskih fondova ulaže se sukladno odredbama Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima sa svrhom povećanja ukupnog prinosa od ulaganja u korist članova mirovinskog fonda.

Središnji registar osiguranika (REGOS) obavlja poslove prikupljanja doprinosa od članova mirovinskih fondova; vodi njihove evidencije na osobnim računima; izvješćuje mirovinska društva o strukturi njihovih članova te druge poslove utvrđene aktom o osnivanju i statutom.

BANKE

Banka = tal.banco-stol,klupa

Banka je institucija za posredovanje i trgovinu novcem. Banka je financijska depozitna institucija koja prima novčana sredstva u depozit i plasira ih uglavnom u kredite, baveći se uz to i financijskim uslugama. Postoje precizni i strogi uvjeti za njeno osnivanje.

Banka je financijska investicija koja je od Hrvatske narodne banke (HNB) dobila odobrenje za rad i koja je osnovana kao dioničko društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.

Vrste banaka

Međusobno se razlikuju:

- 1.prema pravnom obliku
- 2.prema vrsti poslova

1.prema pravnom obliku

-privatne

-državne

- mješovite

Privatne banke

-u vlasništvu su privatnih osoba bez obzira u kojem se pravnom obliku pojavljuju(d.d...
Inokosna tvrtka, komanditno društvo,zadruga)

Državne banke

-u vlasništvu su države

-organizacija i poslovanje uređeni su posebnim zakonom

Mješovite banke:

-u vlasništvu su privatnih osoba i države

-glavnica može biti većim dijelom u vlasništvu privatnika ili države

2.Prema vrsti poslova

Emisione:

-središnje banke,banke banaka

-izdaju novčanice kao zakonsko sredstvo plaćanja u nekoj državi

-u RH emisiona banka je HNB

-mogu kontrolirati bankarsko poslovanje, kontrolirati izdavanje kredita, regulirati
količine novca u prometu, poslovi za račun države

Depozitne banke i kreditni zavodi:

-najbrojnija skupina banaka

-kreditiraju poduzetnike i građane

-izbjegavaju dugoročne poslove

.glavni izvor sredstava-depozit na tekućim i žiro računima pravnih i fizičkim osobama

-mogu obavljati samo poslove vezane uz primanje depozita, a mogu i izdavati kredite
poslovne banke:

-usmjerene su na poduzetništvo!!

-podržavaju poduzetništvo

izravno-izdavanjem kredita

neizravno-kupnjom dionica

-mogu biti osnovane za različite namjere

(komercijalna banka, trgovačka banka, poljoprivredna banka)

- glavnica može biti izuzetno visoka
- najčešće dioničarskog tipa vlasništva
- imaju visoke pričuvne fondove radi zaštite od rizika

Hipotekarne:

- daju kredite na temelju zaloga nepokretne imovine
- Mogu biti: čiste-bave se samo poslovima vezanim za hipotekarne kredite
- mješovite:bave se i ostalim kreditnim poslovima
- odobravaju srednjoročne i dugoročne kredite

Specijalizirane:

- svoju djelatnost ograničavaju na određeno područje
- interne banke-one osnivaju tvrtke radi racionalne raspodjele tekućih novčanih sredstava
- holding kampanje-d.d.koje posjeduje dionice drugih kompanija i tako upravlja njima

Štedionice i štedno-kreditne zadruge:

- novčarske ustanove koje prikupljaju slobodna sredstva od stanovnika i odobravaju kredite uz naplatu kamate i što povoljnije uvjete
- Štedionice-zadružno ili javno vlasništvo:
- nemaju dioničarsku glavnice
- ne teže visokim zaradama i klone se rizičnih poslova

Štedno-kreditne zadruge-posebne ustanove zadružnog sektora:

- osnivaju se radi pribavljanja novčanih sredstava svojih članova ili kreditima drugih banaka
- odobravaju poduzetničke i potrošačke kredite
- razvijene su u različitim područjima gospodarstva(poduzetništvo, obrt, trgovina, stanogradnja)
- osnovna značajka-djelatnošću i služe interesima članova

BANKARSKI POSLOVI

Banke obavljaju brojne novčarske činidbe i pri tome je njihova uloga različita.

Bankarski se poslovi dijele na:

- I aktivne bankarske poslove pri kojim se banka pojavljuje kao vjerovnik
- II pasivne bankarske poslove, pri kojim se banka pojavljuje kao dužnik
- III neutralne bankarske poslove, pri kojim se banka pojavljuje kao posrednik, jamac
- IV vlastite bankarske poslove, pri kojim se banka pojavljuje kao poduzetnik.

I Aktivni bankarski poslovi mogu biti:

Kratkoročni aktivni bankarski poslovi:

- a) lombardni
- b) diskontni ili eskontni
- c) kontokorentni
- d) akceptni

Dugoročni aktivni bankarski poslovi:

- a) hipotekarni
- b) građevinski
- c) industrijski
- d) dugoročni plasmani

I Kratkoročni aktivni bankarski poslovi

a) Lombardni poslovi

- banka komitentima odobrava kredit uz zalog neke njihove pokretne stvari (dobra). Zalog prelazi u posjed banke i osigurava odobreni kredit. Založeno je dobro i dalje u vlasništvu komitenta, ali je njegovo pravo raspolaganja ograničeno.

- ako komitent poslije isteka roka za vraćanje kredita ne može vratiti kredit, banka svoju tražbinu namiruje iz zaloga, a u postupku naplate vezana je propisima trgovačkog prava.

Lombardni je posao jedan od najstarijih bankarskih poslova. Naziv je nastao prema

talijanskoj pokrajini Lombardiji.

Danas su predmetom lombardiranja prije svega vrijednosni papiri. Osobito se upotrebljavaju državne obveznice, dionice različitih poduzetnika, mjenice duljeg roka naplate, skladišnice i teretnice.

b) Diskontni ili eskontni posao

- posao koji banka obavlja kad kupuje nedospjela potraživanja (tražbine). Kupuje nedospjele mjenice i druge vrijednosnice i to u svoje ime i za svoj račun ili za račun trećih osoba.

- kupujući tražbinu koja još nije dospjela (mjenicu, na primjer), banka ušteže kamatu od dana plaćanja do dana dospijeca tražbine i ustegnuta je kamata bankovni prihod. Trgovac od tvorničara za 1 000 eura kupi robu, ali mu ne može platiti odmah, već u roku trideset dana. Umjesto novca, u momentu kupnje trgovac tvorničaru daje mjenicu (ili neku drugu vrijednosnicu), koju tvorničar naplati od banke. Pri tome banka tvorničaru ne isplati 1 000 eura, nego mu odbije kamatu, i to je njezin prihod.

c) Kontokorentni poslovi

-postupak kad banka otvori kredit svojim komitentima (strankama) koji kod nje imaju tekući račun. Kontokorente znači tekući račun preko kojega banka sa strankama uspostavlja poslovne odnose.

-komitenti banke po kontokorentnim poslovi mogu imati u banci novčani depozit ili depozit vrijednosnica, ali i ne moraju. Ako ima nekog pokrića, govorimo o pokrivenom kontokorentnom kreditu, a ako nema pokrića, to je nepokriveni kredit

-kao pokriće za odobrene kontokorentne kredite (kredite na tekućem računu) banci mogu služiti novčani depoziti, strane valute, raznovrsne vrijednosnice, police životnog osiguranja, hipoteke, pa čak i jamstva trećih, plaćevno sposobnih poduzetnika i privatnih osoba.

- s odobrenim kreditom vlasnik tekućeg računa može slobodno raspolagati. Može izdavati čekove i nalog banci za isplatu trećim osobama.

d) Akceptni poslovi

- u svezi su s kontokorentnim poslovima pri kojima banka dopušta svojim strankama da mjenicu trasiraju na banku radi naplate.

- poduzetnik plaća neku obvezu izdajući mjenicu, a banka preuzima obvezu da će isplatiti mjenicu. Kada banka isplati mjenicu, zaduži račun poduzetnika za isplaćeni iznos.

Dugoročni aktivni bankarski poslovi

a) Hipotekarni poslovi

-banka odobrava kredit na osnovi založenih nekretnina, uz stjecanje založnog prava na te nekretnina. Hipotekarne kredite odobravaju različite banke (i drugi novčarski posrednici), a banke koje su se u tome specijalizirale zovu se hipotekarne banke.

-hipotekarni se kredit često odobrava na dulje razdoblje. Vraćanje kredita ugovara se u obročnim iznosima, u kojima je izražena vrijednost pripadajuće glavnice i kamata. Ti se obročni iznosi zovu anuiteti, a mogu biti mjesečni, kvartalni, polugodišnji, godišnji ili višegodišnji.

-kako su hipotekarni krediti (zajmovi) na dulji rok vraćanja, kapital (glavnicu) za njihovo pokriće banke najčešće pribavljaju izdavanjem založnice (obveznice), jer im vlastita glavnica nije dovoljna za obavljanje hipotekarnih poslova.

II. Pasivni bankarski poslovi

Pri pasivnim se bankarskim poslovima banka pojavljuje kao dužnik prema komitentima. Primajući novac po raznim osnovama, banka je obvezna obaviti transakciju kako nalaže stranke. Dakle, banka kao dužnik kreira financijsku obvezu na temelju koje obračunava i plaća pasivnu kamatu.

Glavni su pasivni poslovi banke:

1. depozitni ili uložni poslovi
2. žiroposlovi
3. poslovi izdavanja založnica i obveznica
4. emisijski poslovi

1. Depozitni ili uložni poslovi

-banka prima novac na pohranu i korištenje, a na zahtjev stranke dužna je vratiti istu količinu novca uvećanu za kamate. Depozitnom poslu pripadaju poslovi pohranjivanja vrijednosnica naplativih u novcu.

Depozitni poslovi mogu biti:

- Ulog na štednju

-novac položen u banci i upisan u uložnu knjižicu (štednu knjižicu), pa se preko nje obavljaju poslovi između banke i komitenta.

-u štednoj knjižici se evidentiraju uplate i isplate, pa stranka ima pregled stanja glavnice pohranjene u banci.

- ulozi na štednji mogu biti vremenski neograničeni i vremenski ograničeni (oročeni).

-ako su štedni ulozi vremenski neograničeni, stranka može podizati novac po

nahodjenju.

-kad su štedni ulozi vremenski ograničeni (oročeni), novac se može podizati poslije određenog roka.

-banke podržavaju oročavanje sredstva s višom kamatom (većim kamatnjakom).

-Ulog na blagajnički zapis

-novac položen na blagajni banke. Glasi na određeni rok i na zaokruženi iznos, kupuje se jednom uplatom i isplaćuje jednom isplatom. tipiziranog je oblika, optječe u prometu kao novac. Na blagajnički zapis banka plaća kamatu.

-Ulog na tekući račun

-postupak kada banka od stranka preuzima gotov novac i obvezuje se da će deponentu (onome tko je uložio novac), ili nekome drugome, kako odredi deponent, isplatiti uplaćenu svotu novca odjedanput ili prema nalogu. Poslovi u svezi s tekućim računom obavljaju se čekovima, a plaćanja se mogu obavljati i posredstvom bankovnih kartica tekućih računa i korištenjem tajnog identifikacijskog broja (PIN-a) na EFT POS uređajima lociranim na prodajnim mjestima.

2. Žiroposlovi

-druga velika skupina pasivnih bankarskih poslova. Žiroposlovima se smatraju poslovi u svezi s računom koji stranke imaju u nekoj banci. Na žiroračun se slijevaju uplate i obavljaju isplate po nalogima stranaka.

3. Poslovi izdavanja obveznica i založnica

-banka njima pribavlja kapital (glavnicu) za aktivne poslove u duljem razdoblju (za odobravanje raznovrsnih zajmova).

Obveznice

-vrijednosni papiri koji sadrže obvezu plaćanja glavnice i pripadajuće kamate za određeno razdoblje.

-tiskaju se na određenu vrijednost i u posebnu obliku, radi zaštitu od krivotvorenja.

-otplaćuje se obročno ili odjedanput, nakon isteka roka koji je naznačen na njima.

-za emitirane obveznice banka odgovara cjelokupnom imovinom. Banka obveznice prodaje na tržištu i njihova tržišna vrijednost može biti veća ili manja od nominalne vrijednosti (vrijednosti na koju glasi obveznica).

-može ih kupiti svatko tko ima novca i želi ga korisno upotrijebiti.

-obveznice treba razlikovati od dionica. Naime, obveznica donosi ugovorenu kamatu (eventualno i premiju), a dionica donosi pravo na dividendu i upravljanje

dioničkim društvom (bankom), razmjerno broju dionica kojim raspolaže dioničar, te mogućnost zarade (ili gubitka) prodajom dionica.

Založnice

- bankovne su obveznice osigurane hipotekom na zajmove koje je odobrila banka.
- izdaju ih napose hipotekarne banke, koje uz hipoteku kreditiraju investicijske pothvate na dulji rok vraćanja zajma.
- upravo zato što je rok vraćanja duga dulji i banka prikuplja sredstva izdavanjem založnica na dulji rok naplate.
- založnice također donose kamate i osigurane su imovinom banke (uključivši i pričuvne fondove), ali i imovinom na koju banka ima hipoteku, pa su u tom pogledu sigurnije od obveznica.
- obveznice i založnice mogu se prenositi, nasljeđivati te prodavati i kupovati na burzama vrijednosnicama.

4. Emisijski poslovi

- vezani su uz emisiju novca koji je u određenoj državi zakonito sredstvo plaćanja.
- početak emisijskih poslova je u svezi s izdavanjem bankovnih nota, kao neukamativih obveznica banke, koje banka mora isplatiti donositelju u naznačenoj visini u zakonitom kovanom novcu.
- riječ banknota potječe još iz srednjeg vijeka, kada su banke u kojima je bio pohranjen novac (zlatne ili srebrene kovanice) davale isprave o pohranjenom novcu. Te su isprave u prometu optjecale kao novac. Kasnije su od njih nastale banknote.

III. Neutralni bankarski poslovi

Pri neutralnim bankarskim poslovima banka je posrednik, jamac ili obavlja neku drugu uslugu između komitenata, a za obavljanje tih poslova naplaćuje troškove i proviziju.

Neutralni bankarski poslovi su:

1. posredovanje u platnom prometu
2. čuvanje vrijednosnica i upravljanje njima
3. mjenjački poslovi
4. inkaso poslovi
5. izdavanje akreditiva

1. Posredovanje u platnom prometu

- platnim se prometom smatraju sva plaćanja što ih poduzetnici i pučanstvo obavljaju u zemlji i u inozemstvu. To je šifra definicija platnog prometa.
- u užem smislu platnim se prometom smatraju plaćanja što ih poduzetnici i pučanstvo obavljaju posredovanjem banke.
- ako se plaćanje obavlja unutar zemlje, govorimo o unutarnjem platnom prometu, a kad su plaćanja usmjerena prema inozemstvu, govorimo o inozemnom platnom prometu.
- platni promet može biti gotovinski i bezgotovinski. U gotovinskom platnom prometu plaća se gotovim novcem, a u bezgotovinskom platnom prometu prijenosom novca s račun na račun.
- pri bezgotovinskom plaćanju partneri imaju u banci tekući račun ili žiroračun, stoga su ti poslovi banke u svezi s pasivnim poslovima.
- bezgotovinsko plaćanje može biti samo po nalogu vlasnika računa.

2. Poslovi čuvanja vrijednosnica

- jesu poslovi pružanja usluge uz naknadu.
- Ti se poslovi zovu depot- poslovi, a mogu biti:

Otvoreni depot

- pohrana je vrijednosnica kada je banci poznat sadržaj pohranjenih stvari.
- banke, sukladno željama stranaka, može upravljati pohranjenim vrijednosnicama.

Zatvoreni depot

- pohrana je vrijednosnica kada banka ne zna sadržaj pohranjenih stvari. One su u zapečaćenom omotu ili u posebno zatvorenim sanducima.
- banka te predmete prima na pohranu i jamči za njih, ali samo do vrijednosti označene na omotu.

Safe-depot

- depozit pri kojemu se vrijednosnice (ili druge dragocjenosti) čuvaju u posebnim pretincima i u posebno osiguranim prostorijama.
- stranka svoje predmete deponira u pretinac i dobije njegov ključ.

- drugi ključ ima banka.
- pretinci se otvaraju istodobnom uporabom obaju ključeva
- zatim bankovni službenik iziđe iz prostorije, a stranka raspolaže pretincem, tj. umeće u nj predmete ili ih iz njega vadi.

3.Mjenjački poslovi

- obuhvaćaju poslove mijenjanja jedne vrste novca za druge vrste novca, uz naplatu provizije.
- danas su mjenjački poslovi za banku važni, ali nisu glavni. Njima se bave mjenjačnice, koje mogu biti u sastavu banke ili djelovati kao posebne ustanove, te drugi novčarski posrednici.

4.Inkaso poslovi

- banke na zahtjev stranke preuzima utjerivanje različitih tražbina, na osnovi izdanih čekova, mjenica, akreditiva, faktura, uloženi knjižica...
- banka radi kao komisionar (punomoćnik) za utvrđenu nagradu.

5.Izdavanje akreditiva

- akreditiv je sporazum ili ugovor između banke i njezina komitenta u korist treće osobe, korisnika akreditiva.
- za robni ili dokumentarni akreditiv uvjetuje se isplata, tj. traži se predočenje dokumenta da je kupljena roba upućena kupcu (tovarnog lista, teretnice).

IV Vlastiti bankarski poslovi

Vlastite poslove banka obavlja u svoje ime i za vlastiti račun. Pri obavljanju vlastitih poslova banka nije ni dužnik ni vjerovnik, nego je poduzetnik.

Vlastiti su poslovi:

- osnivački poslovi
- emisijski poslovi
- efektni poslovi

Osnivački poslovi

-banka svojom glavnicom djelomično ili u cijelosti sudjeluje u izgradnji i pokretanju proizvodnje i prometa u različitim područjima gospodarstva._

Emisijski poslovi

-vrijednosne papire koje izdaju različiti izdavači banka može kupiti i dalje preprodavati, ili ih može uzeti u komisijsku prodaju._

Poslovi s efektima

-poslovi kada banka dio svoje glavnice ulaže u vrijednosne papire, kada ih kupuje ili prodaje za svoj račun, u svoju korist ili na svoju štetu.

-efektima se nazivaju vrijednosni papiri (obveznice, dionice, mjenice). Kupljene efekte banka preko svojih mešetara prodaje na burzi i za tu uslugu plaća proviziju (kurtažu).

9. SUVREMENI NOVAC

Suvremeni novac čine novčanice, kovani novac i bankarski novac. Novčanice i kovani novac služi za gotovinsko plaćanje. Bankarski novac koji prevladava u razvijenim zemljama, služi za bezgotovinsko plaćanje.

Novčanice i kovani novac

Novčanice su papirnate cedulje ispisane na određenu vrijednost. Određenog su oblika i tiskane u posebnoj tehnici.

Papir za izradu novčanica posebne je strukture i tehnološke zaštite. Ima vodeni znak, zaštitnu nit i magnetnu šifru, kao i zaštitu od krivotvorenja

Kovani novac male je nominalne vrijednosti, izrađuju se od slitina, od bakra, ili od aluminijske. Kovanice su po pravilu okrugle, ali u nekim zemljama su višekutne ili sa rupom u sredini.

Bankarski novac

Bankarski novac je novac što ga različiti činbenici imaju na računu banaka i drugih novčarskih institucijama i kojima podmiruju obveze (plaćanja) pri čemu nema optjecaja papirnato novca, već se cijela translakcija obavlja

knjigovodstveno. Bankarski se novac pojavljuje kao žiralni novac, depozitni novac i kreditni novac

Žiralni novac

Žiralni novac je pravo na valutu. Međutim da u prometu ne bi optjecala golema količina valute, žiralnim novcem sasvim se uspješno obavljaju plaćanja i bez efektivnog novca.

Hrvatska udruga banaka (HUB) kreirala je standardizirani obrazac naloga za plaćanje pod nazivom HUB i HUB 1-1, ti se obrasci mogu rabiti :

- Nalog za uplatu
- Nalog za isplatu
- Nalog za prijenos novaca sa računa dužnika na račun vjerovnika (nalog za bezgotovinsko plaćanje.

Depozitni novac

Novac koji kola u prometu na osnovi bankarskog depozita ili depozita kod nekoga drugoga novčarskog posrednika zove se depozitni novac. Vlasnici depozitnog novca obavljaju novčane transakcije izdavanjem čekova i bankarskih karticama.

Posredstvom bankarskih kartica tekućeg računa i korištenjem tajnoga identifikacijskog broja možemo plaćati depozitnim novcem na EFT POS uređajima i podizati gotovinu. Danas depozitni novac nastaje polaganjem novca na tekući račun u nekoj banci ili kod drugoga novčarskog posrednika.

Kreditni novac

Novac što ga emitiraju banke i druge novčarske institucije, te pojedinci na temelju vlastitog depozita, dajući kredit trećim osobama , zovu se kreditni novac. Pod kreditnim novcem razumijeva korištenje tuđih sredstava u zamjenu za obećanje plaćanja (obično uz kamate) nakon protoka nekog vremena (neki budući datum).

KRETANJE NOVCA U SUVREMENOM SVIJETU

Kretanja na tržištu novaca ili tržišne oscilacije dijelimo na:

- pozitivne oscilacije na tržištu
- negativne oscilacije na tržištu

Pozitivne oscilacije:

- likvidnost
- ekspanzija
- stabilnost
- niski kamatnjak
- $S > D$
- jeftin novac

Negativne oscilacije

- nelikvidnost
- restrikcija
- visoki kamatnjak

Instrument otklanjanja tržišne neravnoteže je kamatna stopa , je cijena koja se plaća za posuđeni novac na određeno vrijeme;

utrošak uporabe tuđih sredstava. Visoka kamatna stopa ima za posljedicu poskupljenje novca; novac je “težak, skup” tj. $S < D$

Restriktivna monetarna politika je politika centralne banke kojom se smanjuje novčana masa i povećava kamatnjak.

Rezultat = usporavanje rasta GNP-a, smanjenje stope inflacije, povećanje deviznog tečaja

GNP = najšira mjera nacionalnog outputa dobara i usluga

GNP = potrošnja (opća, osobna) + ulaganja + saldo platne bilance

GNP = ukupna novostvorena vrijednost u proizvodnji dobara i usluga jedne zemlje unutar jedne godine uključujući i saldo gospodarskih odnosa s drugim zemljama; pokazatelj je proizvodne moći zemlje.

POJAM INFLACIJE I DEFLACIJE

INFLACIJA

Inflacija je gospodarska pojava u kojoj raste opća razina cijena. Inflacija je proces kontinuiranog rasta svih cijena.

Uzroci inflacije:

1. povećan opticaj novca
2. preveliko zaduženje

Posljedica inflacije:

1. pad kupovne moći novca
2. stagnacija proizvodnje
3. rast nezaposlenosti

Vrste inflacije

1. Puzajuća -jednbrojčane stope rasta cijena
2. Galopirajuća - dvobrojčane stope rasta cijena
3. Hiperinflacija - trobrojčane stope rasta

DEFLACIJA

Deflacija je gospodarska pojava u kojoj pada opća razina cijena. Deflacija znači pad svih cijena na tržištu.

Uzroci deflacije:

1. Smanjen opticaj novca
2. Smanjeno kreditiranje

Posljedice deflacije:

1. Rast kupovine snage novca
2. Ima više roba nego novca
3. Pad cijena robi
4. Zatvaranje poduzeća
5. Porast kamatne stope

10. PLATNI PROMET

Pojam platnog prometa:

Platni promet je skup pojedinačnih plaćanja izraženih u novcu, bez obzira gdje, kako i zašto se obavlja.

Platni promet obuhvaća sva plaćanja između *fizičkih-fizičkih, fizičkih-pravnih i pravnih-pravnih* osoba

Platni promet su sva plaćanja između sudionika u p.p. preko računa, koja se vode kod ovlaštenih organizacija izvršitelja

Plaćanje može biti:

Obračun- kompenzacija- prijebor dug sa dugom

Bezgotovinsko- prijenos sred. s računa na račun; surogati

Gotovinsko- kovanice i novčanice; uplata- isplata

Sudionici u platnom prometu:

Domaće i strane osobe; privatne i pravne osobe

čl. 6 Zakona o pl. prometu- pravne osobe su: tijela državne vlasti i uprave; jedinice lokalne samouprave i upravni fondovi i trgovačka društva.

Sudionici platnog prometa moraju:

1.držati novac na žiro-računu

2.Pridržavati se propisa, koristiti propisane instrumente pl.

3.podmiriti porezne obveze i obaviti obračun poslovanja

Izvršitelji platnog prometa su ovlaštene organizacije za obavljanje p.p.:

1.HN B - pušta, povlači novac u opticaj, kontrolira i regulira p.p

2.Zavod za p.p.- vodi račune svih izvršitelja i sudionika p.p.

3. Banke- vodi račune fizičkih i pravnih osoba

4. Štedionice i pošte- vrši uplate i isplate fizičkih osoba

Izvršitelji platnog prometa moraju osigurati:

1. Primjenu propisa o obavljanju platnog prometa

2. Zaštitu interesa vlasnika novca, ravnopravnost sudionika

3. Slobodno kretanje novčanih sredstava

4. Učinkovitost, brzinu, sigurnost, racionalnost plaćanja

Ciljevi i zadaće platnog prometa su:

1. Brz i siguran prijenos novca uz minimalan poslovni rizik

2. Zaštita interesa svih sudionika p.p.

3. Omogućiti sudionicima ravnopravno upravljanje financijskim sredstvima

Osobine platnog prometa:

- Nositelji platnog prometa: *banke i HNB*
- Račune za obavljanje platnog prometa sudionicima otvaraju i vode banke
- Poslovni subjekt (pravna i fizička osoba) može u banci otvoriti račun za redovno poslovanje i račune za posebne namjene
- Poslovni subjekt može prema svom izboru imati otvorene račune kod više banaka i nema ograničenja broja računa
- Poslovni subjekt može imati otvoren devizni račun samo u banci u kojoj ima otvoren kunski račun za redovno poslovanje

- Poslovni subjekt može oročiti sredstva samo u banci u kojoj ima otvoreni račun za redovno poslovanje
- HNB vodi račune banaka i RH
- Blokirani poslovni subjekt ne može otvoriti drugi račun
- U slučaju neprekidne blokade od 60 dana Ministarstvo financija predlaže pokretanje stečajna, tj. ako se na računu poslovnog subjekta evidentirane nenamirene obveze neprekidno 60 dana, banka o tome izvješćuje Ministarstvo financija-Poreznu upravu, koja u roku 30 dana od primitka obavijesti predlaže pokretanje stečajnog postupka protiv poslovnog subjekta.

Instrumenti plaćanja u platnom prometu

Nalog za plaćanje u domaćem prometu

Obrazac HUB 1-1

Nalog za plaćanje je valjan, odnosno banka će ga izvršiti ako su popunjeni ovi elementi:

Nalog za uplatu

- Naziv (ime) primatelja
- Broj računa primatelja
- Iznos
- Datum uplate

Nalog za isplatu

- Broj računa uplatitelja
- Naziv (ime) primatelja
- Iznos
- Datum isplate
- Ovjera isplate

Nalog za bezgotovinsko plaćanje(prijenos)

- Broj računa uplatitelja
- Broj računa primatelja
- Iznos
- Datum isplate

•Ovjera nalogodavca

Namjenu naloga za plaćanje određuju popunjenu obvezni elementi uplatitelja i/ili primatelja

Akreditiv

Što je akreditiv?

Akreditiv je ugovor između nalogodavca (kupac) i njegove banke o isplati duga prema korisniku akreditiva (prodavač).

Kod kakvih poslova je upotreba akreditiva česta?

Akreditivi se često koriste kod uvozno – izvoznih poslova.

Zašto se akreditivi smatraju sigurnim instrumentom plaćanja u međunarodnom poslovanju?

Akreditiv je siguran instrument plaćanja, jer omogućuje sigurnu naplatu dobavljača te siguran prijem robe ili usluge kupcu.

Koji je rok plaćanja po akreditivu?

Rok plaćanja može biti odmah po primitku robe ili sa odgodom plaćanja, prema dogovoru kupca i prodavača, ali ne dulje od 90 dana.

Kada se vrši plaćanje po akreditivu?

Plaćanje se vrši kada kupac i prodavač svojim bankama dostave svu potrebnu dokumentaciju vezanu uz predmet kupnje.

Dokumenti u poslovanju s akreditivom

Trgovačka faktura ili račun

- Račun koji prodavač dostavlja kupcu za prodanu robu
- Izražava cijenu prodane robe – iznos koji se plaća po otvorenom akreditivu
- Faktura sadrži jediničnu i ukupnu cijenu koju treba platiti

Prijevozne isprave

- Izdaje ih prijevoznik
- Dokazuju kako je prijevoznik primio robu i otpremio je primatelju navedenom u ispravi

Najvažnije vrste prijevoznih dokumenata su:

1.pomorske teretnice

– izdaje ju brodar ili agent koji dokazuje da je robu preuzeo na prijevoz u dobrom stanju i kojom se obvezuje prevesti robu

2.teretni list

– pojavljuju se u željezničkom, cestovnom, zračnom i riječnom prometu

- predstavljaju potvrdu o postojanju ugovora o prijevozu robe

3.špeditorske potvrde

- olakšavaju organizaciju prijevoza robe

Isprave o osiguranju :

- predstavlja pisani dokaz o postojanju ugovora o osiguranju
- temeljem te isprave može se naplatiti eventualna šteta robe

Ostali dokumenti

- liste pakiranja
- uvjerenje o porijeklu robe
- potvrda o kvaliteti robe

Vrste akreditiva

Pojedine vrste akreditiva razlikuju se prema načinu plaćanja, a to su:

1. akreditiv po viđenju

- isplata odmah po prezentaciji urednih dokumenata i ispunjenju svih akreditivnih uvjeta

2. akreditiv uz odgođeno plaćanje

- isplata se odgađa za točno utvrđeno vrijeme od dana prezentacije dokumenata (max 90 dana)

3. akreditiv uz akcept (prihvat mjenice)

- zahtijevaju od banke kupca da akceptira mjenicu i po dospijeću mjenicu isplati, ali pod uvjetom da su prezentirani svi dokument

Ostale vrste akreditiva:

1. Opozivi

- može se opozvati u bilo koje vrijeme (može se prekinuti akreditivni posao)

2. Neopozivi

- ne može se opozvati (jednom kada se sklopi, akreditivni posao se ne može prekinuti)

3. Prenosivi

- korisnik akreditiva može akreditiv prenijeti na treću osobu kako bi izvršio plaćanje

4. Neprenosivi

- korisnik ga ne može prenijeti na treću osobu

Nalog za otvaranje dokumentarnog akreditiva . . .

Zadatak

Ivan Ivanović, menadžer nabave poduzeća “Viktoria” iz Zagreba, Draškovićeve 17 (tel. 385 01/ 4888-888), naručio je 5 računala od poduzeća “Lyly” iz Francuske, Lyon Rue de la Francoise 235. Poduzeće “Viktoria” svoje međunarodne poslove obično plaća neopozivim dokumentarnim akreditivom po viđenju kod Privredne banke Zagreb, Zagreb Savska cesta 32. Vrijednost narudžbe iznosi maksimalno 6000 eura i plaćanje će se izvršiti s deviznog računa br.: 3595119-4325214792. Svih 5 računala će direktno iz skladišta prodavača biti dopremljena do skladišta poduzeća “Viktoria”, bez pretovara. Troškove inozemne banke plaća sam korisnik akreditiva, kako je dogovoreno. Akreditivna banka zahtjeva trgovačku fakturu, prijevozne isprave, isprave o osiguranju te potvrdu o kvaliteti robe najkasnije 7 dana od datuma otpremne isprave.

Ispunite nalog za otvaranje dokumentarnog akreditiva.

11.KREDITI

Kredit je dužničko-vjerovnički odnos u kojem vjerovnik ustupa drugoj osobi određenu vrijednost uz određenu naknadu u određeno vrijeme.

Opći uvjeti kreditiranja u RH:

1. Tražioc, debitor mora imati žiro-račun kod banke
2. Banka autonomno daje uvjete kreditiranja
3. Tražioc, debitor “prihvaća ili ne” daje uvjete kredita
4. Banka zahtjeva dokaze o statusu debitora

Postupak dobivanja kredita:

1. Zahtjev za kredit-interni bančin obrazac
2. Fotokopija registracije poduzeća
3. Fotokopija obavijesti o djelatnosti poduzeća iz Rep. Zavoda za statistiku
4. BON 2- potvrda o solventnosti poduzeća
5. Bilanca uspjeha i bilanca stanja- pokazatelj kreditne sposobnosti poduzeća

Osiguranje kreditnog posla:

1. Bjanko mjenica potpisana na poleđini od debitora i jamaca
2. Hipoteka- polog nepokretne imovine koji se upisuje u zemljišnu knjigu

hipoteka=uknjižba založnog prava

3. Osiguravajuća društva

Pri odobravanju kredita, kreditni odbor banke se rukovodi načelima: likvidnosti, sigurnosti, rentabilnosti plasmana

Vrste kredita

1. Prema vremenu trajanja= kratkoročni-srednjoročni-dugoročni

2. Prema vrsti sredstva= robni-novčani krediti
3. Prema namjeni= namjenski-nenamjenski
4. Prema davatelju= bankovni-poduzetnički(gospodarski subjekti)

1. AKTIVNI KRATKOROČNI BANKOVNI KREDITI

1. ESKONTNI, isplatni krediti- banka otkupljuje mjenicu poduzetnika koji je prodao robu, ali sa odgođenim rokom plaćanja

Postupak eskontiranja=prodaje mjenice banci:

1. Poduzetnik se obraća banci za eskontni kredit
2. Poduzetnik dokazuje porijeklo mjenice, tj. tko je izdao i kada dospijeva
3. Banka indosira mjenicu (prima u eskont) i ona postaje vlasništvo banke

2. AVALNI K. - garantni kredit=bankovna garancija. Banka ne isplaćuje, već preuzima jamstvo da će isplatiti samo ako debitor ne ispuni obvezu

3. KONTO-KORENTNI KREDITI - banka dopušta prekoračenje isplata preko svote novca što ga poduzetnik ima na računu banke.

4. LOMBARDNI KREDITI - kredit na temelju zaloga pokretne imovine, stvari i vrijednosnih papira.

5. REVOLVING - kreditor određuje debitoru gornji limit do kojeg može uzeti zajam. Takav kredit se odobrava u više rata. Isplatom svih rata automatski se stiče pravo na novi kredit

2. AKTIVNI DUGOROČNI BANKOVNI KREDIT

1. HIPOTEKARNI K. - se daje uz zalog nepokretne imovine. Ako debitor ne podmiri kreditne obveze, banka prodajom zaloga podmiruje obveze.
2. INVESTICIJSKI K. - banka plaća fakture za investicije umjesto debitora. Tako se sredstva strogo namjenski troše.

POTROŠAČKI KREDITI

- predstavljaju namjensko kreditiranje potrošnje stanovništva
- njima se omogućava kupnja proizvoda čija potrošnja ima dugoročni karakter
- potrošačke kredite odobravaju industrijska i trgovinska poduzeća, te banke

Za industrijska i trgovačka poduzeća ovi krediti su sredstvo povećanja proizvodnje i prodaje (namijenjeni isključivo osobnoj prodaji) , a za banke oni su dio cjelokupne poslovne politike (to su financijski krediti, oni omogućuju zadovoljavanje potreba stanovništva prije nego što ono sakupi novac štednjom, ovakav oblik kupnje može zavesti pa kupac kupuje više nego što može otplatiti, a banke su izložene riziku da im kredit neće biti vraćen).

1. ROBNI POTROŠAČKI KREDIT:

Odobrava ih ind. Ili trgovinska poduzeća jer time povećavaju promet (prodaja robe te kasnija otplata u ratama).

- a) Direktni potrošački kredit je kredit zasnovan između poduzeća i kupca. Kupac otplaćuje kredit direktno poslodavcu (nema posrednika).
- b) Indirektni potrošački kredit je kredit kada ind. Poduzeće dozvoljava trgovinskom poduzeću da prodaje njegovu robu na kredit.

2. FINANCIJSKI POTROŠAČKI KREDIT:

Odobravaju ih banke i obično su ne namjenski.

12. VRIJEDNOSNI PAPIRI

1. Pojam vrijednosnih papira

Pisana isprava kojom se njezin izdavatelj obavezuje ispuniti obveze upisane u toj ispravi.

Pismena isprava na kojoj je naznačeno neko pravo koje se može ostvarit jedino njihovim posjedovanjem

Pismena isprava kojom se dokazuje vlasništvo ili kreditni odnos s nekim poduzećem ili državnim tijelom

2. Vrijednosne papire tumači:

Zakon o trgovačkim društvima

Zakon o izdavanju V.P.

Zakon o čeku

Zakon o obveznim odnosima

3. Osobine vrijednosnih papira

- Pisana isprava – tiskanica, ceduljica, papir
- Dokazna isprava – potpis na V.P. dokazuju obveze i tražbine
- Konstitutivna prava – utvrđuje obveze i prava
- Strogost u primjeni – primjena je strogo određena zakonima
- Smanjuje rizik nelikvidnosti i nesolventnosti - vlasnik može V.P. prodati ili podmiriti dospjele obveze
- Može darovati i otuđiti

4. Osobe V.P.-a

Trasant – izdavatelj vrijednosnih papira daje nalog za isplatu vrijednosnih papira, glavni dužnik

Trasat – posrednik, banka

Remitent – vjerovnik, korisnik vrijednosnih papira

5. Vrste vrijednosnih papira:

Na ime – označen remitent V.P.

Po naredbi – označeni remitent, ali on ima pravo narediti isplatu u korist nekog drugog

Na donositelja – nije označen remitent, već se prava prenose na drugog korisnika

Vrste vrijednosnih papira

V.P. kao instrument plaćanja – ček i mjenica

V.P. kao instrument financiranja gospodarskih subjekata – dionice, obveznice, certifikat o uložnim i deponiranim sredstvima, komercijalni i blagajnički zapis

I Vrijednosni papiri kao instrument plaćanja

1.ČEK

Ček je vrijednosni papir kojim izdavatelj čeka nalaže banci kod koje ima deponirana novčana sredstva, da na teret njegova računa isplati vjerovniku određenu svotu novca.

Ček je vrijednosnica kojom TRASANT nalaže TRASATU da isplati REMITENTU.

OSOBE U ČEKU

TRASANT - izdavatelj čeka, glavni dužnik, osoba koja kod trasata ima deponirana sredstva

TRASAT - Fina; banka

REMITENT - korisnik čeka, podnositelj, vjerovnik

OSOBINE ČEKA

1. pismeni naputak po viđenju, sredstvo promtnog plaćanja
2. je platni, a ne kreditni instrument
3. trasant mora imati pokriće na računu trasata
4. siguran pri prijenosu sredstava plaćanja
5. može se zlorabiti tj. emitirati bez pokrića

6. isključuje gotovinu iz opticaja

ČEK SADRŽI:

1. oznaku da je ček
2. bezuvjetni uput da se plati svota novca iz trasantovog pokrića
3. ime onoga koji treba platiti (trasat)
4. mjesto gdje treba platiti
5. oznaka dana i mjesta izdavanja čeka
6. potpis onoga koji je ček izdao (trasant)

Zagrebačka banka
dioničko društvo

Platite po ovom čeku s mog tekućeg računa

slovima

korisniku

koji ovaj ček na može prenijeti na drugu osobu

Mjesto i datum

Potpis

Serijski broj	X	Broj tekućeg računa	X	Iznos	X	Šifra trasata	X	Tekst

00000913016817 82401

Molimo da ovdje ne pišete i ne stavljate žig

Tisak: AKD

Zagrebačka banka
dioničko društvo

Platite po ovom čeku s mog tekućeg računa

kn = 855,40

slovima *osamstopedesetpet kn četrdeset lip*

korisniku *Borovo, prodavaonica br 45*

koji ovaj ček ne može prenijeti na drugu osobu

Zagreb, 28.11.2000.

Mjesto i datum *Dumančić V.*

Potpis

Serijski broj

00000987654321

Broj tekućeg računa

123456789P

Iznos

Šifra trasata

1234567 22K

Tekst

Molimo da ovdje ne pišete i ne stavljate žig

ČEK PO TEKUĆEM
RAČUNU GRAĐANA

2.MJENICA

Mjenica je vrijednosni papir na određeni iznos novca čiji su sastojci, prijenos i ostvarenje uređeni propisima mjeničnog prava.

Mjenica je strogo formalni vrijednosni papir čiji su bitni sastojci, prijenos i ostvarenje posebno regulirani, a na temelju kojega imalac ostvaruje naplatu označene svote.

MJENICA JE:

- 1.Pisana isprava – ne može postojati usmena mjenica
- 2.Strogo formalni papir – čiji su bitni sastojci određeni Zakonom
- 3.Prezentacijski papir – dužnik je dužan ispuniti obvezu tek po prezentaciji, predocanju mjenice
- 4.Obligacijski vrijednosni papir koji ima za sadržaj novčano potraživanje, a ne može imati za sadržaj neko drugo potraživanje
- 5.Vrijednosnica po naredbi jer joj takvo svojstvo zakon izričito priznaje, što znači da će se mjenično pravo prenijeti na onoga na koga vlasnik mjenice naredi
- 6.Kreditno sredstvo, jer određivanjem dospijeca mjenice omogućuje se odgođena naplata potraživanja vjerovnika

OSOBI NE MJENICE:

1. pismeni naputak po naredbi, strogo formalna isprava
2. je platni i kreditni instrument
3. trasant ne mora imati pokriće izdavanjem mjenice

VRSTE MJENICE:

1. VLASTITA = trasant se sam obvezuje platiti remitentu
2. TRASIRANA = trasant nalaže trasatu da prihvati obvezu i plati remitentu

REPUBLIKA HRVATSKA

PRIVACAMO:

U Zagrebu, 6. 9. 1995. 1.000.000,00

na dan 27. 5. 96. platite na ovu jedinu mjenicu

po naredbi: "TEP" ZAGREB 30106-601-31845 svotu od

stotisućakuna

vrijednost primljena u robi i stavite ju u račun: nama izvješće

trasatu: (licna adresa)

Plaćanje: U Zagrebu

Trasant:
ELEKTROCOMMERCE d.d.
ZAGREB
ZAGREBACREB banka J. Jelčića br. 15
30102-601-29408

Mjenica je vrijednosnica, novčani surogat, instrument plaćanja i osiguranja plaćanja

SLIČNOST ČEKA I MJENICE

1. upotrebljava ju se radi bezuvjetnog plaćanja
2. postoji načelo formalnosti i strogosti u primjeni

RAZLIKE ČEKA I MJENICE

1. kod čeka *trasat* može biti samo **banka**
2. kod mjenice *trasat*, osim banke, može biti bilo koji **glavni dužnik**
3. ček je instrument plaćanja "odmah"
4. mjenica je "kreditni" instrument plaćanja
5. ček glasi "na donositelja"
6. mjenica je "po naredbi"

7. kada trasant izdaje ček mora u trenutku izdavanja čeka imati pokriće kod trasata
8. kada trasant izdaje mjenicu mora kod trasata imati pokriće s dogovorenim datumom dosipjeća

II Vrijednosni papiri kao instrumenti ulaganja

- Vrijednosni papiri
 1. prema načinu formiranja profita koji donose vlasniku, dijele se na: 1. dionice, papiri sa varijabilnim profitom koji ovisi o notaciji na burzi
 2. obveznice; 3. komercijalni zapis 4. blagajnički zapis; 5. depozitni certifikat ili certifikat o deponiranim sredstvima 6. certifikati o udruženim sredstvima a to su vrijednosni papiri s fiksnom kamatom
- to su isprave o danom zajmu koji treba biti isplaćen u određenom roku i koji nosi godišnju kamatu po ugovorenoj kamatnoj stopi.

1. DIONICA

Dionice su tržišni vrijednosni papiri koji reprezentiraju dio vlasništva nad nekim dioničkim poduzećem. Dionica je dokaz o udjelu vlasnika dionice u dd.

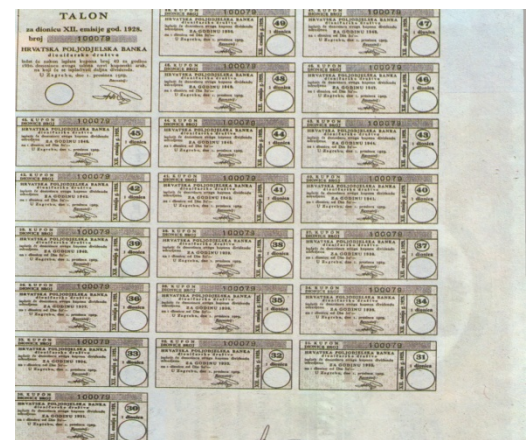
DIONICA su vlasnički vrijednosni papir. Nema ju unaprijed utvrđeni rok niti iznos povrata uloženog iznosa i mogu se slobodno prodavati.

Dionica je pisana isprava o trajno uložnim sredstvima u dioničarsku glavniciu d.d. Dividenda je povrat uloženog kapitala; dobitak vlasnika dionice; prinos koji se isplaćuje najčešće na kraju godine.

Vrste dionica prema sadržaju prava

1. redovna, obična
2. prioritetne, povlaštene
3. ostale dionice s ograničenim pravima dioničara

- na donosioca
- na ime
- po naredbi

Dionica je vrijednosni papir kojim se potvrđuje uplata dijela temeljne glavnice dioničkog društva i koji daje pravo njenom vlasniku da sudjeluje u podjeli čiste dobiti koju skupština društva namijeni za diobu u obliku dividende, kao i druga prava (pravo upravljanja društvom; udio u podjeli imovine pri likvidaciji)

Dionica je vrijednosni papir koji potvrđuje udio ulaganja u određeni ekonomski pothvat i na osnovi toga odgovarajuće pravo upravljanja i sudjelovanja u dobiti.

Dionica je isprava kojom se dokazuje kolikim iznosom dioničar sudjeluje u glavnici d.d.-a.

GLAVNIČAR - DIONIČAR

(stockholder, shareholder, shareowner) je vlasnik makar jedne dionice (stock, share) u dioničarskom biznisu i na temelju nje nositelj vlasničkih prava i obveza u dioničarskom biznisu.

Dionice se izdaju zbog:

1. prikupljanja novčanih sredstava za poslovanje
2. formiranja osnivačkog fonda d.d.

Dioničko društvo, d.d.

-poduzeće koje osnivački kapital i sredstva za poslovanje pribavlja emisijom dionica. d.d.-om upravljaju skupština dioničara, upravni odbor i izvršni odbor .

Obilježja dionice:

1. vlasnički v.p.
2. učešće u kapitalu

- 3.pravo na dividendu
- 4.imatelj stječe upravljačka prava
- 5.zaštićena od inflacije
- 6.predmet trgovanja na burzi
- 7.izdavatelj imatelju ne vraća ulog

Elementi dionice:

- 1.Oznaka vrijednosnice
- 2.Naziv i sjedište izdavatelja
- 3.Oznaka vrste
4. Novčani iznos
- 5.Osnovna prava dioničara
- 6.Dividenda se isplaćuje po odluci Skupštine d.d. –a
- 7.Faksimil potpisa ovlaštene osobe

DIONIČKI POJMOVNIK

Burza - organizirano, sekundarno tržište vrijednosnih papira, na kojem se, preko brokera, susreću kupci i prodavači dionica, obveznica da bi međusobno trgovali u skladu s pravilima burze. Cijene se formiraju prema zakonima ponude i potražnje.

Nominalna vrijednost dionice - nazivna vrijednost , tj. vrijednost koja je naznačena na dionici.

Tržišna vrijednost dionice – cijena po kojoj se neka dionica može kupiti i prodati na burzi ili izvan nje, a ona može biti veće ili manja od nominalne vrijednosti.

Kotirati - dionica koja je registrirana i kojom se službeno trguje na burzi.

2. OBVEZNICA

Obveznica je pismena isprava kojom se njezin izdavatelj obvezuje da će imatelju (donosiocu) isplatiti određenog dana iznos naveden u obveznici.

Obveznica je vjerovnički, kreditni vrijednosni papiri koji mogu izdavati država i poduzeća. Kupac tog papira za nagradu

dobiva kamatu, obično po stopi višoj od one na štedne uloge u bankama. Obveznica je obligacija kojom se emitent obvezuje da će osobi na čije ime glasi ili po njenoj naredbi odnosno donosiocu isplatiti određenog dana iznos upisan na obveznici odnosno iznos anuitetnoga kupona.

Zakonom o emitiranju obveznica utvrđuje se:

- ukupan iznos na koji se izdaje obveznica
- namjena obveznice
- rokovi otplate glavnice
- visina kamatnjaka
- način obračuna i plaćanja kamata
- izvori sredstava iz kojih će se isplaćivati obveza.
- sudska zaštita u naplati glavnice
- način emitiranja obveznice

Vrste obveznica

1. na ime
2. na donosioca
3. convertible bonds - daje pravo imatelju da obveznicu zamjeni za dionicu

Obilježja obveznice:

- 1.kreditni v.p.
- 2.obveznica je dati zajam
- 3.pravo na kamatu
- 4.imatelj ne stječe upravljačka prava
- 5.nezaštićena od inflacije
- 6.predmet trgovanja na burzi
- 7.izdavatelj imatelju vraća ulog periodičnom otplatom

Elementi obveznice:

- 1.Oznaka vrijednosnice
- 2.Naziv i sjedište izdavatelja
- 3.Oznaka vrste
- 4.Novčani iznos
- 5.Visina kamatne stope
- 6.Rok i način otplate glavnice
- 7.Rok i način otplate kamata

8. Faksimil potpisa ovlaštene osobe

Zašto ulagati u obveznice?

- zato jer je to sigurno ulaganje
- zato jer ostvarujete najveći stupanj prinosa
- zato jer kao vlasnik možete svoje obveznice koristiti i kao instrument osiguranja kredita

3. KOMERCIJALNI ZAPISI

Komercijalni zapisi su dužnički v.p. koje izdaju poduzeća radi pribavljanja kratkoročnih financijskih sredstava.

Mogu ih izdavati samo tvrtke velikog ugleda i izvrsnog boniteta. Komercijalni zapisi omogućuju emitentu pristup velikom broju različitih ulagača i smanjuju ovisnost o bankarskom kreditu. Svrha emitiranja komercijalnog zapisa je u udruživanju sredstava za zajedničko poslovanje.

Komercijalni zapis određuje:

1. ukupan iznos na koji se emitiraju komercijalni zapisi
2. namjenu emitiranja
3. rok otplate
4. kamatnjak
5. pogodnosti koje se daju posjednicima komercijalnih zapisa

Komercijalni zapisi sadrže:

1. oznaku o komercijalnom zapisu
2. tvrtku, naziv i sjedište emitenta k.z.
3. novčani iznos komercijalnog zapisa
4. visinu kamatnjaka
5. mjesto i datum emitiranja
6. serijski i kontrolni broj komercijalnog zapisa
7. faksimil potpisa ovlaštenih osoba emitenta

Primjena komercijalnih zapisa primjenjuje se odredbama:

1. Zakona o vrijednosnim papirima

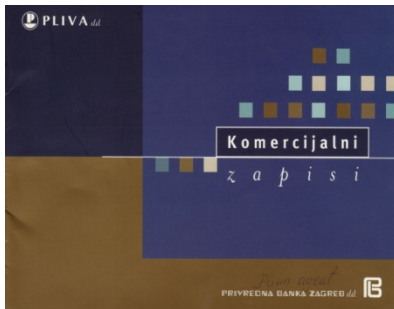
2. Zakon o obveznim odnosima

Investitori u komercijalne zapise su:

- Korporacije koje ulažu svoje viškove likvidnih sredstava u kratkoročne instrumente
- Tvrtke
- Mali ulagači
- Štediša
- Fizičke osobe

Primjer: prospekt Plive

1. Gdje mogu kupiti komercijalne zapise Plive?
 - Kod Plivinog agenta – Privredne banke Zagreb d.d.
2. Što predstavlja za Plivu izdavanje komercijalnih zapisa?
 - Zaduženje i obvezu prema vlasnicima kom. z. da im točno određenog datuma isplati punu, nominalnu cijenu svakog pojedinog kom. zapisa.
3. Mogu li svoje komercijalne zapise prodati i prije njihova dospijeca?
 - Naravno, u Privrednoj banci, po kupovnim cijenama objavljenim toga dana.
4. Što se događa na dan dospijeca komercijalnih zapisa?
 - Pliva na poseban račun kod Privredne banke d.d., doznacava ukupan iznos komercijalnih zapisa koji dospijevaju taj dan .
 - Nakon doznake Plive, pojedinačni iznosi distribuiraju se na račune konačnih vlasnika kom. zapisa.
5. Tko sve kupuje komercijalne zapise Plive?
 - Pravne i fizičke osobe s viškovima likvidnih sredstava koje žele plasirati na kraće rokove, uz povoljnu kamatu i veliku sigurnost .

Zaključak:

KOMERCIJALNI ZAPISI:

1. IZDAVATELJ: PODUZEĆA, odličnog boniteta
2. VRSTA: KRATKOROČNI, KREDITNI V.P.,
3. SVRHA : Poduzeća pribavljaju potrebna sredstva
4. VLASNIK ZAPISA, KUPAC, IMA PRAVO:
 - POVRAT ULOGA I KAMATU
5. VLASNIK ZAPISA NEMA PRAVO:
 - ODREDITI NAMJENU SREDSTAVA I UPRAVLJATI TIM SREDSTVIMA
6. KUPCI SU: poslovni partneri, osiguravajuće kompanije, mirovinski fondovi, banke

4.BLAGAJNIČKI ZAPIS

Blagajnički zapis je kratkoročni vrijednosni papir koji predstavlja instrument reguliranja novčane mase u opticaju i služi za prikupljanje slobodnih novčanih sredstava, a izdaje se s rokom dospijeaća do jedne godine.

Blagajnički zapisi su vrijednosni papiri koji glase na određen novčani iznos, s utvrđenim rokom dospijeaća, do jedne godine, i s određenim kamatnjakom. Glavni emitent je emisiona banka (HNB). Drugi emitenti mogu biti banke i financijske institucije.

Elementi blagajničkog zapisa:

- Oznaka blagajničkog zapisa
- Naziv, sjedište emitenta blag. zapisa
- Tvrtku, koja upisuje blag. zapis
- Kamatnjak – određuje emitent

- Rok otplate glavnice i kamata
- Mjesto i datum emitiranja
- Prava vlasnika blagajničkog zapisa

Namjena:

- za regulaciju količine novca u optjecaju
- za regulaciju solventnosti poslovnih banaka

Z a k l j u č a k :

1. Izdavatelj b.z.: banka
2. Vlasnik b.z. ima pravo:
 - na povrat uloga i kamatu
3. Vlasnik b.z. nema pravo:
 - odrediti namjenu sredstava i upravljanja

5. DEPOZITNI CERTIFIKAT

ili

bankarska potvrda o depozitu

Certifikat o deponiranim sredstvima

- prvi puta emitirana od američkih banaka 1960.god.
- bankarska potvrda, koja glasi na donosioca, na određeni iznos deponiran u banci, na točno određeni rok, uz točno utvrđenu kamatu, koja se plaća po sistemu roka oročenja.
- emisiju vrši poslovna banka
- kupci su sve pravne i fizičke osobe

Elementi depozitnog certifikata

- broj i oznaka da je depozitni certifikat
- naziv banke izdavatelja
- datum i mjesto izdavanja
- iznos na koji je emitiran
- oznaka da glasi na donosioca

- rok dospijeća i kamatna stopa
- potpis ovlaštene osobe banke

Primjer depozitnog certifikata kod nas:

*Bankapotvrđuje da je iznos kn.
oročeni depozit koji je plativ donosiocu predajom ovog certifikata banci na dan
dospijeća, zajedno sa kamatom po stopi od% godišnje. Kamata se računa
prema broju dana, na bazi godine od 360 dana, od današnjeg dana do dana dospijeća,
i plativa je na dan dospijeća ili poslije njega.
Za banku Potpis ovl. osobe*

Prednosti depozitnog certifikata u odnosu na obični oročeni depozit:

1. jednostavna prenosivost depozita sa jednog vlasnika na drugog
2. jednostavan prijenos prava , predanoj iz ruke u ruku
3. ima veći stupanj likvidnosti što ga čini atraktivnijim
4. sredstva se deponiraju po višoj kamatnoj stopi, od stope oročenih depozita
5. postojanje manjeg rizika za uložena sredstva

6.CERTIFIKAT O UDRUŽENIM SREDSTVIMA

Certifikat o udruženim sredstvima

- je potvrda da je imatelj Certifikata o udruženim sredstvima , udružio sredstva u drugu tvrtku, banku ili financijsku instituciju na temelju ugovora o udruživanju sredstava.
- udruživanje novčanih sredstava je najčešće između poduzeća i banaka.

Elementi Certifikata o udruženim sredstvima:

1. oznaka da je isprava certifikat
2. naziv i sjedište izdavanja certifikata

3. naziv i sjedište pravne osobe na koju glasi certifikat
4. novčani iznos
5. mjesto i datum izdavanja certifikata i potpis izdavatelja
6. uvjeti, način i rok vraćanja udruženih novčanih sredstava

Zajednički ciljevi emitenta i upisnika certifikata

1. da kumuliraju novčana sredstva
2. da posluju rentabilno
3. da razvijaju partnerske odnose
4. da zajedno snose rizik poslovanja
5. da zajedno sudjeluju u upravljanju
6. da zajedno sudjeluju u raspodjeli dobiti.

BURZE

-Sastajalište trgovaca

-15. stoljeće – Amsterdam, London, Pariz, Hamburg, Philadelphia

1919. god.prvi put osnovana Zagrebačka burza, u vrijeme planskog gospodarstva ukinuta i 1991 ponovo osnovana.

Burza je posebno organizirano tržište na kojima se po posebnim uzancama i pravilima redovno trguje novcem, tipiziranim robama i uslugama i vrijednosnim papirima.

Burza su sastanci trgovaca i mešetara te kupaca u neko stalno vrijeme na određenom mjestu radi zaključivanja trgovačkog posla.

VRSTE BURZE:

Vrste burza prema sadržaju rada:

1. Robne burze
 - pamuk, pšenica, kava, nafta..
 - trguje se na temelju dokumenata o posjedovanju robe.
2. Novčane i devizne burze
 - Trguje se stranim novcem

3. Efektivne burze
 - trguje se vrijednosnim papirima
4. Burze za usluge
 - zakup broskog, avio prostora
 - osiguranja u prijevozu tereta ...

Vrste burza prema osnivačima:

5. Privatna – engleskog tipa, d.d. , članstvo se kupuje
6. Državne – francuskog tipa, organizira i kontrolira država

Burzovni tečaj je cijena robe, valute, vrijednosnice, usluge koja se postiže na burzi.

- burzovni tečaj se formira kao prosjek svih pojedinih zaključaka nastali sporazumom burzovnih sudionika
- službena lista tečajeva koja se izdaje nakon svakog burzovnog sastanka

Burzovni tečaj nastaje djelovanjem:

- ponude i potražnje
- općih gospodarsko-političkih prilika
- elementarnih nepogoda, rata ...
- stanja bilance poduzeća
- bonitetom poduzetnika
- povjerenjem u državu

Burzovni posrednik-broker-senzal- mešetar

- - posebno osposobljeni stručnjaci koji u ime i za račun trećih osoba posreduju u zaključivanju burzovnog posla
- - ne smiju zaključivati poslove za svoj račun, već za svoje usluge naplaćuju proviziju

13.MEĐUNARODNE NOVČARSKE INSTITUCIJE

Svjetska banka

Termin Grupa Svjetske banke obuhvaća pet institucija:

- ◆ Međunarodna banka za obnovu i razvoj
- ◆ Međunarodno udruženje za razvoj
- ◆ Međunarodno financijska korporacija
- ◆ Agencija za multilateralne garancije
- ◆ Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova

Međunarodna banka za obnovu i razvoj

Osnovana je 27.prosinca 1945. sa sjedištem u Washingtonu, a okuplja članice UN-a.

Banka ima 3 vrste zadaća:

1. Pružanje pomoći pri obnovi razvoju zemljama članicama investiranjem glavnice u proizvodne namjene.
2. Poticanje privatnih stranih glavnica
3. Unapređenje međunarodne trgovine i međunarodnog investiranja.

Banka je ovlaštena pribavljati sredstva iz drugih izvora (banaka, osiguravajućih društava, novčarskih kampanji te privatnih ulagača).

Banka daje kredite državama članicama, njihovim političko-teritorijalnih jedinicama ili privatnim poduzetnicima . Kada kredit nije namijenjen državi traži se državna garancija.

Prema statutu Banke kredite može davati samo u produktivne namjene i onda kada su mogućnosti vraćanja zaista realne.

Krediti moraju biti namijenjeni točno određenim projektima

Bankom upravljaju:

1. Odbor guvernera:
 - čine predstavnici svake zemlje članice
 - odbor odlučuje o politici Banaka i određuje ju
2. Izvršni odbor:
 - 24 izvršna direktora

-biraju predsjednika

3. Predsjednik:

-predsjeda Izvršnom odboru, voditelj je administracije i ovlašten je za imenovanje drugih čelnika i osoblja banke

Međunarodno udruženje za razvoj

Osnovano 1960.g., banka ima 184 zemlje članica sa zadaćom da unapređuje gospodarski razvoj u manje razvijenim područjima svijeta. Omogućuje im raspolaganje financijskih sredstava uz povoljnije uvjete od uobičajenih na tržištu glavnice. Krediti se daju uz stroge uvjete: da bi članica dobila kredit od udruženja mora biti ispod "plafona siromaštva" tj. Bruto nacionalni dohodak mora biti manji od 865 dolara

Međunarodni monetarni fond

Osnovan je 27.prosinca 1945.Osnovan je radi unapređivanja međunarodne monetarne suradnje i međunarodne trgovine te stabilnosti međunarodnih novčarskih odnosa. Zadaća mu je bila provedba Bretton-woodskoga monetarnog sustava. Sjedište je fonda u Washingtonu. Fond su osnovale 44 zemlje, a danas su njegove članice 184 zemlje. Fondom upravlja: Odbor guvernera, Izvršni odbor i glavni direktor. Fond ima pravnu osobnost, može sklapati ugovore, stjecati pokretnu i nepokretnu imovinu te raspolagati njome. Operativna zadaća Fonda je davanje kredita radi stabilnosti nacionalnih valuta članica i radi prevladavanja platnobilančnih teškoća. Hrvatska je članicom MMF-a postala 14.prosinca 1992.g.

Banka za međunarodne obračune

Osnovana je 1930.g., sjedište joj je u Baselu. Banka je utemeljena na dioničarskom načelu. Njezina je glavnica formirana prodajom dionica državama članicama i tržištu glavnica. Nakon 2. Svjetskog rata Banka je djelomično posredovala Marshallovu pomoć i sporazume u sklopu Europske platne unije, te je u funkciji novčarskog posrednika Europske zajednice za ugljen i čelik. Od 1960.g. koordinacijsko je središte za valutne odnose razvijenih zapadnih zemalja te surađuje s Međunarodnim monetarnim fondom i Svjetskom bankom u njihovim transakcijama u Europi.

Europska banka za obnovu i razvoj

Osnovana je 29.svibnja 1990.g., sjedište joj je u Londonu

Osnovana je radi podržavanja procesa obnove zapuštenog istočnoeuropskog gospodarstva i njegova prijelaza s komunističkoga sustava na sustav slobodnih tržišnih gospodarstava slobodnoga svijeta

Republika Hrvatska je članicom postala 15. travnja 1993. g., a njezin upisani kapital iznosi 72,92 milijuna eura

Europska investicijska banka

Osnovana je Rimskim ugovorom 1957. g., sjedište banke je u Luxembourg.

Banka kreditima prati projekte za razvoj manje razvijenih područja Unije, projekte modernizacije i preusmjeravanja tvrtki te projekte važne za zemlje članice Unije.

Bankom upravljaju ministri financija zemalja članica. Oni čine Odbor guvernera, kreiraju kreditu politiku i pretresaju bankovne izvještaje.

Direktori su ovlašteni da donose konkretne odluke (odobrovanje kredita, davanje garancija, zaduživanje i određivanje kamatne stope). Sve to Odbor direktora radi na prijedlog Upravnog odbora, koji vodi svakodnevne poslove banke. Odbor direktora može odbiti prijedlog za odobrenje zajma, može ga preinačiti, može tražiti dodatne obavijesti, ali zajam se ne može odobriti ako se tome protivi Upravni odbor.